సాక్ష్యం చెప్పని దానం

అయ్యగారి సుబ్బలక్ష్మి

అవ్వారకు రాని బిచ్చంలా అనవసరంగా వాన కురుస్తూంది. అది నిన్నటి సాయంత్రం చుట్టంలా వచ్చింది. ఎప్పటి మొక్కునో తీరుస్తున్నా నంటున్న దేవుడు అంతరిక్షంలో అరుస్తున్నాడు. తన వరాల మెరుపును చూపిస్తున్నాడు.

అందరికీ ఆ వాన విసుగ్గా ఉంది. ఆ కాస్త బ్రతుకూ బ్రతకనివ్వకుండా చేసిన దేవుణ్ణి తిడుతున్న బిచ్చగాని కోపంలా ఉంది. తనే రగిల్చిన ఆకలి మంటలు ఆర్పడానికి ఆ దేవుడు తొందరగా చల్లుతున్న వర్షం నీళ్ళలాగే ఉంది.

ఇంటికప్పు చిల్లుల్లోనుంచి పడుతున్న నీళ్ళను ఇల్లంతా తడవకుండా గోవిందయ్య చెంబూ, తప్పేలా చేరుస్తున్నాడు. ఆ మోత భరించలేక నాగులు అటూ, ఇటూ కదిలాడు. దుర్గమ్మ పొయ్యిమీది మూత లేని కుండనే తేరిపారి కళ్ళతో చూస్తూంది. పక్కనే చిన్నది రత్న పిల్లిని పొయ్యిలోంచి చెవులు పట్టుకుని లాగుతూ ఆడుతూంది.

నాగులు లేచి బయటికి వచ్చాడు. పొద్దున్న కాఫీ ఇప్పిస్తాడేమోనని వెళితే పోతురాజుగాడు ఆ మాటా ఈ మాటా చెప్పి, ఇచ్చిన డిటెక్టివ్ పుస్తకం 'అరుస్తే చంపేస్తా' అరగంటయింది చదవటం పూర్తయి. తన ఆకలిని మాత్రం చంపలేక పోయింది. మళ్ళీ సాయంత్రం దాకా ఆహారం కావాలి!

సెంటర్లో పోతురాజుగాడి 'ఆజా లైబ్రరీ'కి తాళం వేసి ఉంది. నాగులుకి ఇంటికి వెళ్ళడానికి కాళ్ళు రావడం లేదు. అక్కడే నిలబడి చూస్తున్నాడు. సగానికి పైగా తడిశాడు. పది పైసల బిళ్ళతో బీడీలు తీసుకుందామని హోటల్ బడ్డీ దగ్గరి కెళ్ళాడు. హోటల్లోంచి వచ్చే సువాసనలు ఆకలిని మరింత రేపాయి. వాన అలుపు తీర్చుకుంటున్నట్లు ఆగింది.

నాగులు అలవాటుగా సెంటరునుంచి అలా ట్రంక్‌రోడ్డు దాకా నడుద్దామని బయలుదేరాడు. ఏ చెట్టు కింద కూర్చున్నా వచ్చి పోయే మోటారుకార్ల మోతలో సాయంత్రం దాకా కాలం గడుస్తుంది. కాకపోతే పుస్తకం ఎలాగూ ఉంది. విసుగైనా మళ్ళీ చదవచ్చు. నాగులు చెట్టు కింద కూర్చున్నాడు. చెట్టు వెనక పుట్ట లోంచి వచ్చిన గండుచీమలు తనని తప్పుకొని తిరుగుతున్నాయి. మళ్ళీ వాన ప్రారంభమైంది.

నాగులు పుస్తకం తెరిచాడు. సన్నగా చినుకులు చెట్టు కొమ్మల్లోంచి తన మీద పడుతున్నాయి. ఇంతలో ఎడంవేపుగా వెళుతున్న లారీ సడన్‌గా ఆగింది. డ్రైవర్ తనని కేకేస్తున్నాడు. నాగులు దగ్గరికి వెళ్ళాడు. కళ్ళెగరేస్తూ అడిగాడు డ్రైవర్ సాయిబు.

"సరుకు దొరుకుద్దా. . . ఈ ఊళ్ళో?"

తనకు తెలియదన్నాడు నాగులు. సాయిబు విసుక్కుంటూ అటు నుంచి గోనె పట్టా గూడులో వస్తున్న ఎరుకలాడు చూడకుండా నడుస్తూంటే హారనేస్తూ వెళ్ళిపోయాడు.

ఎరుకలాడు చంకలో పిల్లని కిందికి దించి దూరంగా చెట్టుకింద కూర్చోపెట్టి అవతల ఫర్లాంగు దూరంలో ఉన్న ఉసిళ్ళపుట్ట దగ్గరి కెళ్ళాడు. నాగులు ఆలోచనలు ఎరుకలాడి మీదే ఉన్నాయి. గోచీ మాత్రమే పెట్టుకొని తుమ్మ మొద్దులా ఉన్నాడు. వాడా పుట్టలోంచి ఉసిళ్ళని దీపం కాంతితో లాగి, ఉప్పూ కారంతో వేయించుకొని పెళ్ళాం పిల్లలతో బాటు ముసురులో ముసుకుల్లా తింటాడు.

నాగులు ఆలోచన పుస్తకం మీదికి రాబోతూ ఆగింది. అంతే! పుస్తకం గాలికి ఎగిరింది. ఆ మరుక్షణం తను ఎత్తిన చేతుల్లో ఎరుకలాడి పిల్ల! ఫియట్ స్వరుమంటూ ఆగింది. నాగులు

పిల్లని గుండెలకదుముకొని, వెన్నెమీద చెయ్యి వేశాడు. కారులోంచి కంగారుగా అతను దిగాడు. క్షణంలో ప్రమాదం తప్పింది. కారులోని వ్యక్తి వీళ్ళ దగ్గర కొచ్చి పరీక్షగా చూశాడు. అతను కోపంగా చూశాడు. అతడు కృతజ్ఞతగా చూస్తూ చిల్లర నోట్లు చేతిలో పెట్టాడు. ఏవో పిలుస్తున్నట్లు చూసుకొని కారు స్టార్ట్ చేశాడు గబగబా.

తిరగొచ్చిన ఎరుకలాడు గోనెపట్టా చుట్టి పిల్ల కోసం కళ్ళెర్ర చేస్తున్నాడు. నాగులు చంకలో పిల్ల ఎక్కి ఎక్కి ఏడుస్తూ ఉంది. నాల్గయిదు రూపాయల నోట్లు చేతులు మారింది. ఎరుకలాడు వెకిలిగా నవ్వుతూ ఎత్తుకొన్నాడు. అరిచేయిన ముట్ట చూపించి, అగ్గిపెట్టె ఉండాలన్నట్టు సైగ చేశాడు. లేదని యాంత్రికంగా తల ఆడించాడు నాగులు. గోనె గూడ కింద పిల్లని భద్రంగా పెట్టుకొని ఎరుకలాడు గూడెనికి వెళ్ళిపోయాడు.

నాగులు ఎడంచేతి గుప్పిట అంత చలిలోనూ చిరుచెమట పట్టింది. దానిలో ఆ కారు వ్యక్తి ఇచ్చిన చిల్లర నోట్లు. పుస్తకం మాట మరిచిపోయి ఇంటికి పరుగెత్తాడు నాగులు.

* * *

చేతినిండా టిఫిన్ పొట్లాలు పట్టుకొని లోపలి కొచ్చాడు నాగులు. తండ్రి అప్పుడే వచ్చాడు కాబోలు — వంకికి చొక్కా తగిలిస్తున్నాడు. తల్లి, చెల్లెలు నీరసానికి తట్టుకోలేక పడుకొన్నారు.

"ఎక్కడైనా కూలి దొరికిందా?" నీరసంగా అడుగుతూంది తల్లి.

గోవిందయ్య మాట్లాడలేదు. నాగులు పొట్లాలు విప్పి చెల్లెల్ని లేపి కూర్చో బెట్టాడు.

"రత్నా! చూడు నీకోసం ఏమి తెచ్చానో!"

వాలిపోతున్న కళ్ళని ఎత్తి చూసిన పసి ముఖంలో కాంతి వచ్చింది.

"అమ్మా! మీ రిద్దరూ కూడా తినండి. సరుకులు తెచ్చేను, వంట చేద్దువుగాని."

దుర్గమ్మ లేచి గోవిందయ్యకిచ్చింది. గోవిందయ్య అందుకోంటూ అడిగాడు:

"నీకు డబ్బు లెక్కడివిరా?"

"దొంగతనం చేసి మాత్రం తీసుకు రాలేదు." గోవిందయ్య వింతగా చూశాడు.

"పొద్దుట్నుంచి నీకు, నాకు కూలీ లేదు. మరి?"

"ఎవరో పుణ్యాత్ముడు నే చేసిన సాయానికి ఏదో ముట్టచెప్పాడు." నిర్లక్ష్యంగా అన్నాడు.

"ఏ ఎదవపని చేస్తే నీకు ముట్ట చెప్పాడు?" నాటి నిజమ అప్పుడికి అంచనా వేసి గోవిందయ్య అనుమానంగా చూశాడు నాగుల్ని.

తండ్రి ధోరణికి ఉడుకెత్తిపోయిన నాగులు కోపంగా అన్నాడు:

"తింటే తినండి, లేకపోతే మానేయండి. అడుక్కుతిన్నా అన్నం పెట్టని దేశంలో దొంగతనం చేసినా తప్పులేదంటాను."

"నువ్వు దొంగవనుకో, ఏడ్చి ఏమలా చేసి మమ్మల్ని సిగ్గుపడేట్ట్లు చేద్దు!"

"నీ అర్థంలేని అనుమానంతో చంపక. నిన్నట్నుంచి ఆకలితో చస్తున్న అమ్మనీ, దాన్నీ ఈ కాస్త తిని ప్రాణం నిలుపుకోనీయ్. ముసల్లో కూలి దొరక లేదని నువ్వూ నేనూ ముడగదీసుక్కూర్చుంటే పొయ్యిలో పిల్లిని చూస్తూ వాళ్ళెంతసేపు కూర్చుంటారు?"

గోవిందయ్య తన సంపాదననే సవాల్ చేస్తున్న కొడుకుని సూటిగా చూశాడు. ఆ చూపులకి నాగులు వెర్రికోపం తెచ్చుకున్నాడు.

"నీ అసమర్థతతో ఇన్నింతవరకూ తెచ్చావు. నన్ను చదువునుంచి తప్పించావు. ఇంతా చేసి నా సంపాదన ఈ రోజు నీకు దొంగ సంపాదనై పోయింది. మమ్మల్ని కన్న నిన్ను చూసి సిగ్గుపడుతున్నాను."

గోవిందయ్య కోపంగా లేచి నాగులు చెంప ఛెళ్ళుమనిపించాడు. నాగులు విసురుగా లేచాడు.

"సంపాదన లేకపోయినా ఈ పాడు కొంపలో అన్నమానం గొం" అని కొడుకుని పక్కకి లాగింది దుర్గమ్మ. తల్లిని విసురుగా విదిలించుకొని నాగులు బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. గోవిందయ్య ఛీత్కారం చేస్తూ చతికిలబడ్డాడు.

* * *

నాగులు సెంటర్లో కొచ్చాడు. పోతురాజుగాడు నాగుల్ని చూసి పిలిచాడు.

"ఏంరా! పనుల బాగుందట్రా?"

పుస్తకం గుర్తొచ్చిన నాగులు యథాలాపంగా అన్నాడు:

"బాగానే ఉందిరా... రే పిస్తాన్లే."

"ఏం పని లేకపోతే రైల్వేస్టేషన్‌దాకా పోయిరారా రవీ దిచ్చొచ్చాను. పార్సిల్లో డిటెక్టివ్ పుస్తకాలొచ్చాయి. ఏంటి, ఎల్తొస్తావా? కాఫీ తాగుదాం."

సరేనంటూ స్టేషన్‌కి దారి తీశాడు. అక్కడ కనిపించిన మిలటరీ వాళ్ళు నాగులు జీవితాన్నే మలుపు తిప్పారు.

★

అంతరం

సాధారణంగా చూస్తే స్త్రీ ప్రకృతి పురుషుని కన్న తక్కువదిగా కనిపిస్తుంది. కాని, లోతుగా ఆలోచిస్తే బహువిధాల పురుషునికన్న స్త్రీ ఆధిక్యమే ఎక్కువ.

— లార్డ్ గ్రెవిల్

★

తెల్లవారితే దీపావళి. ఇన్నేళ్ళ తరవాత తల్లిని, చెల్లెల్ని చూడాలని వస్తున్నాడు సోల్జర్ నాగులు. ఇల్లు సమీపిస్తున్న కొద్దీ ఎలాంటి పరిస్థితులు ఎదుర్కోవలసి వస్తుందోనని భయపడుతూ అరడుగుల మనిషీ నీరసించిపోతున్నాడు.

లోపల చీకటి ఉంది. వెలుగుని చూసే అవకాశం లేని గోవిందయ్య నీరసంగా కదిలాడు — "ఎవరూ?" అంటూ. నాగులు చాలా ప్రయత్నం చేసి "నాన్నా" అన్నాడు. బిగుసుకున్న గొంతు గుర్తుపట్టలేక రెండు క్షణాలాలోచించి సంబరంగా అన్నాడు: "నాగులూ!"

నాగులు మోకాళ్ళ మీద వంగి తండ్రి ఒళ్ళో తల పెట్టుకున్నాడు. గోవిందయ్య మాటల కందని ఆప్యాయతతో నాగులు తల నిమురుతూ ఉండిపోయాడు. శరీరమంతా తడిమిచూశాడు.

"ఎంతవాడి వయ్యావురా, నాగులూ!"

"అమ్మేది, నాన్నా?"

"వస్తుందిరా" అన్నాడు సగం బాధగా, సగం సిగ్గుగా.

"ఎక్కడి కెళ్ళింది?"

తల్లిని చూడాలని తహతహలాడిపోతున్నాడు నాగులు. మౌనంగా ఉన్న తండ్రిని రెట్టించి అడిగాడు.

"ఏం, నాన్నా?"

చెప్పలేక చెప్పలేక చెప్పాడు గోవిందయ్య.

"పాచిపనికి వెళ్ళింది."

చిత్తరపోయాడు నాగులు.

ఒకళ్ళు చెప్పక్కర్లేకుండానే తెలుస్తున్న పరిస్థితులు చూస్తూ నీళ్ళుకారిపోతున్నాడు నాగులు.

"రత్నకూడా వెళ్ళిందా?"

"వెళ్ళిందిరా. . . అత్తారింటికి."

"ఎప్పుడూ?" ఆనందంగా అడిగాడు.

తండ్రి మాటల్లో విష్కారం నాగులు పట్టించుకోలేదు.

నాగులుకి అప్పటి కప్పుడు వెళ్ళి రత్నని చూడాలనిపించింది.

"వెలుతూ. . . వెలుతూ. . . నా కళ్ళు తీసుకుపోయింది. పాపం! మీ అమ్మ కష్టపడుతోంది."

"పోనీలే, నాన్నా. అదేం చేసిందని? ఎలా కర్మ. అది సుఖంగా ఉంటోందా?"

"ఎవ రడిగారు?"

కొడుకుని చూసి తల్లి బొమ్మలా నిలబడిపోయింది.

"అమ్మా!" అంటూ నాగులు తల్లిని పట్టుకొన్నాడు.

చెట్టంత కొడుకుని చూసుకొని మురిసిపోయింది తల్లి. నాగులు ముఖమంతా ముచ్చటపడుతూ నిమిరింది.

"ఎప్పుడు వచ్చేవురా, నాయనా?"

"ఇప్పుడేనమ్మా! ఏమిటమ్మా ఇలా అయిపోయా రిద్దరూ?"

"ఏమిటో, తండ్రీ! ప్రాణాలున్నాయి కనక బలవంతంగా చావలేక, ఏదో ఈడుస్తున్నా మీ బండిని. కర్మ కాకపోతే శుభమా అని పెళ్ళితో పెట్రోమాక్స్ లైటుకి గాలి కొడుతూంటే ఎగసిన మంటలు కళ్ళ కంటుకోవడ మేమిటి? కళ్ళు పోవడ మేమిటి, చెప్పు? ఆ రోజు నుంచి రోజులు మరీ గడ్డుగా ఉన్నాయి. ఓపిక ఉన్నా, లేకపోయినా ఏవో నాలుగు కూలిగింజలు తెచ్చేవాడు. ఇప్పుడు నేనే వాటి కోసం వెళ్ళవలసి వస్తూంది. పద, ముఖం కడుక్కుందువు గాని" అంటూ నిట్టూరుస్తూ లోపలికి నడిచింది.

ఆ తరవాత కొడుకు ఉన్నాడని విశ్రాంతి కాబోలు గోవిందయ్య ఆత్మ పరమాత్మను వెతుక్కుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

వచ్చిన నాలుగు రోజులకే తండ్రిని పోగొట్టుకోవడం—గట్టి దెబ్బే తగిలింది నాగులుకి.

చెల్లెలు కోసం కబురు చేశాడు. కాని, అత డాశించినట్లు రత్న రాలేదు. కారణం అత్తగారే ననుకున్నాడు. అత్త వారింట్లో రత్న అవస్థలు ఊహించుకొని చాలా బాధ పడ్డాడు నాగులు. తల్లి మంచాన పడింది. తన దగ్గర మిగిలిన డబ్బుతో నాగులు మందులూ అవీ తెచ్చి ఎంతో జాగ్రత్తగా తల్లిని కాపాడుకొన్నాడు. తల్లి లేచి తిరగడం మొదలెట్టాక నాగులు ప్రయాణమయ్యాడు.

తల్లడిల్లిపోతూ ఎంతో ప్రతిమాలుకుంది తల్లి.

"నే నొక్కదాన్నే ఎలారా బతకడం? రత్న దగ్గరి కెళ్ళి ఉండలేను. నువ్వు

వెళ్ళకపోతే ఏంసే ఉన్నవాడివి నువ్వొక్కడివి. నువ్వుకూడా లేకపోతే దిక్కులేని పక్షి నైపోతానురా! నాగూ. . . నా తండ్రీ... నన్నొదిలి వెళ్ళకురా!" అంటూ ఎంతో దీనంగా బతిమాలుకుంది.

"ఎలాగమ్మా! ? వాళ్ళకి చెప్పకుండా ఉండి పొమ్మంటే ఎలా చెప్పు? నే నప్పు డప్పుడు వచ్చి చూస్తూంటానులే. . . వీలైతే వెంటనే వచ్చి నిన్ను తీసుకెళతాలే! సరేనా!" ఎన్నో విధాల నచ్చచెప్పి తల్లి కన్నీళ్ళను తుడిచి వెళ్లిపోయాడు నాగులు.

మాతృప్రేమ ఎంత గొప్పదో ధర్మ బంధం అంత గొప్పది! ఆ బంధమే నాగుల్ని ఉన్నచోట స్థిరంగా నిలవ నీయలేదు. నిరాధారంగా వదిలి వచ్చేసిన ముసలితల్లిని తలుచుకొని చాలా బాధ పడ్డాడు. అడుక్కున్నా అన్నం పెట్టని దేశంలో కష్టించి పని చేయాలి తల్లి. కాని, అంత ఓపి కేది? పని లేకపోతే పస్తే! అలా ఎన్ని పస్తులున్నా జాలెవరికి? చుట్టు పక్క లెవరూ లేని ఒంటరి తల్లి ఏ సమయాని కేమవుతుందో అనుకొనేసరికి అసలు నిలవలేకపోయాడు.

ఉన్న కొద్దిపాటి డబ్బూ చేతపట్టు కొని పదిహేను రోజుల్లో పరుగెత్తు కొచ్చాడు. వచ్చేసరికి నాగులు ఊహించి నట్లుగానే తల్లి మంచి నీళ్ళడిగే దిక్కైనా లేకుండా మంచాన పడి ఉంది. నాగులుకి దుఃఖం కడలి కెరటంలా పొంగుకొచ్చింది.

ఆ తరవాత నాగు లెన్ని ప్రయత్నాలు చేసినా తల్లిని దక్కించుకోలేకపోయాడు. యథావిధిగా తల్లి కర్మకాండంతా కాని చ్చాడు. ఈసారికూడా చెల్లెలు రాలేదని చాలా బాధపడ్డాడు. ఇక తనకి మిగిలిం దెవరూ? ఒక్క చెల్లెలు!

* * *

అన్నయ్యను చూసిన రత్న మొహం ఆనందంతో వెలిగిపోయింది. అతను తెచ్చిన చీరా, సారె అందుకుంది.

"పదన్నయ్యా. . . కాళ్ళు కడు క్కుందువుగాని. ఎప్పుడనగా భోజనం చేశావో?"

నిజంగానే నాగులు తల్లి పోయిన పదిహేను రోజుల్నించి అన్నం తినలేదు. అన్నం పేరు వినగానే కడుపులో పేగులు కరకరలాడాయి. అయినా, వెంటనే లేవడ మెందుకని మెల్లిగా అడిగాడు. "అమ్మ కర్మకు రాలేదేం?"

రత్న తల వంచుకుంది. టేబిల్ మీదున్న భర్త ఫొటో చూస్తూ అంది:

"భర్తే దైవం అనుకొనే కర్మ పట్టిన ఆడదానికి అమ్మ కర్మకు రావడం ఎలా జరుగుతుం దన్నయ్యా?"

నాగులు తన గుండెలోతుల్నించి తన్ను కొచ్చిన కన్నీటిని అందుబాటులో ఉన్న చెల్లెలి చీర కొంగుతోనే వత్తుకొన్నాడు. చిన్ననాటి రత్న కళ్ళముందు కదిలింది. తండ్రి కొట్టినప్పుడు తన ఒళ్ళో పడుకుని ఏడ్చిన సంఘటన గుర్తు కొచ్చి నిట్టూర్చాడు.

"అన్నయ్యా. . . ఆయ నాలస్యంగా వస్తారేమో? భోజనానికి లే!"

గుమ్మం ముందు సైకిల్ బెల్ చప్పుడుకి నాగులు మూపు లటువేపు తిప్పాడు. రత్న వెంటనే అన్నది— "మాటల్లోనే ఆయ నొచ్చా రన్నయ్యా!" అని.

"బావగారూ, మీకు నూరే ళ్ళాయుష్షు."

జగన్నాథం రత్న వేపు "ఎవరూ?" అన్నట్లు చూశాడు.

"మా అన్నయ్య—నాగులు. . . ఇద్దరికీ అన్నం వడ్డించేస్తున్నాను" అంటూనే వంటింట్లోకి దారి తీసింది.

భోజనాల దగ్గర బావగారి ముభావం చూసి అనుకొన్నాడు నాగులు: 'అమ్మ రత్న దగ్గర ఉండలేనని ఇందుకే కాబోలు అన్నది.' అక్కడ ఆ రోజు కంటే ఎక్కువ ఉండడానికి ఇష్టపడలేదు నాగులు.

* * *

నాగులు జీవితంలో ఒంటరిగా మిగి లాడు. ఒక రోజున తనే ఆ ఒంటరితనం కోరుకున్నాడు. ఈ బ్రతుకూ, బాదర బందికి దూరంగా సుఖంగా ఇన్నేళ్ళూ ఉండి ఇప్పుడు ఈ రొంపిలో తల దూర్చి, మళ్ళీ ఒంటరిగా మిగిలాడు. ఆ రోజున పోతురాజు స్టేషన్‌కి పంపక పోతే తన జీవితం ఇన్ని మలుపులు తిరిగేదా?

'రాజా పవర్ ప్రెస్' లో పోతురాజు కోసం ఆ సాయంత్రం దాకా చూసి పొరుగూరు వెళ్ళిన పోతురాజు రాడని వర్కర్స్ చెప్పాక ఓ సినిమా చూద్దామని ప్రెస్‌లో కంపోజిటర్‌కి చెప్పి, బయలు దేరాడు.

ఆ సినిమాకి విపరీతమైన ఒత్తిడి. తనను తోసుకుంటూ పోతున్న జనాన్ని వింతగా చూస్తూ నిలబడ్డ నాగులికి 'దొంగ, దొంగ!' అనే అరుపులు వినిపిం చాయి. పట్టుకొందామని పరుగెత్తాడు నాగులు.

పరుగెత్తుకొని వచ్చిన నాగుల్ని పట్టు కొని, బలవంతంగా నాగులు చేతిలో నగ పెట్టి పారిపోయారు. నాగులు వెనక జనం పరుగెత్తుకొస్తున్నారు. నాగులికి అర్థం కాని పరిస్థితి. వాళ్ళు పట్టుకొందామనుకున్న దొంగలు పారి పోయారు. నాగులు దొంగగా మిగిలి పోయాడు. వచ్చే జనం మీద నగ విసిరేసి భయంతో పరుగెత్తాడు. జనం ఆగలేదు. వెంబడించారు.

నాగులు అర్థంకాని అయోమయంలో పరుగెత్తాడు. ఆ భయంలో దారి సరిగా కనబడలేదు. వెనక జనం కేకలు వినబడు తున్నాయి. పరుగెత్తే నాగులు సడెన్‌గా ఓడికాలి నొప్పితో కుప్పలా కూలబడి పోయాడు. జనం దగ్గరగా వచ్చారు. నాగులు లేవబోయాడు. ఇంతలో జనం దెబ్బలు తన మీద పడనే పడ్డాయి.

"బ్రతికి బతుకు సరిగా బతుకు. ఇంతటితో నిన్ను వదిలి పెడుతున్నాం" అన్నా డొకడు.

"లేవండర. స్టేషన్‌కి తీసుకుపోతే మిగతాది పోలీసోళ్ళు చూసుకుంటారు."

"పోనిండెహె. . . సొమ్ము దొరికింది. ఆ రక్తం కారే మనిషిని తీసుకెళ్తే. . . పోలీసోళ్లు మనల్నికూడా పీక్కుతింటారు."

అందరూ వెళ్ళిపోయారు.

జనం వదిలి పెట్టిన నాగులు అసహా యంగా పడిపోయాడు. మడతపడ్డ ఎడం చేతిని బాధతో తీసుకుంటూ కళ్ళు తెరిచాడు. చిమ్మచీకటి. కుడికాలు సలుపు తూంది. చేత్తో అరికాలిని తడిమితే జిగురుగా, చిక్కగా తగిలింది. పాదం ఒళ్ళో పెట్టుకుని పరీక్షగా తడుముతూ, ఓ గాజుపెంకును బలంగా కాల్నించి లాగి పడేసి ఆ బాధతో విలవిల్లాడాడు.

అక్కణ్నించి అతి కష్టంతో కొంచెం దూరం నడిచి, రోడ్డు పక్కగా పడి పోయాడు. దాహం వేసింది. ఆ సంఘటన కళ్ళల్లో మెదిలి తన స్థితికి ఏడుపొచ్చింది ఆ ఎక్కిళ్ళ ఏడుపులో స్పృహ తప్పి పోయాడు.

* * *

కర్మసాక్షి వేడికిరణాలు నాగుల్ని నిర్దాక్షిణ్యంగా నిద్ర లేపాయి. కంగారుగా లేచి కూర్చున్నాడు. తన కళ్ళముందు కనపడ్డ చిల్లర డబ్బులు చూసి బిత్తర పోయాడు. ఆ చిల్లరపైసలు చూసి నాగులు నడుం విరిగింది. గుండెలు బాధతో మూలిగాయి. కాలసర్పం కాటేసిన నాగులు కూలిపోయాడు, ముఖాన్ని మట్టి పట్టిన చేతుల్లో పెట్టుకొని ఏడ్చాడు.

తల ఎత్తేసరికి దయతో చూస్తున్న వ్యక్తి స్నేహితుడు పోతురాజే! 'నేనురా నీ నాగుల్ని' అన్నట్టు మాత్రమే చూడగలిగాడు. నోటితో చెప్పలేక పోయాడు. పోతురాజు 'పాపం' అంటూ విసిరేసిన పావలా కాసు తన దురదృష్టాన్ని మార్చలేని ముద్రలా తగిలింది. ఎలుగెత్తి ఏడవాలనిపించింది. సాగిపోతున్న పోతు రాజుతో అదంతా చెప్పాలనిపించింది. అప్పటి తన స్థితి మాటను పెగలనీయ లేదు. నేలకు అతుక్కుపోయాడు వెక్కి వెక్కి ఏడ్చాడు.

'ఒంటరిగా మిగిలిన నన్ను ఈ జనం చివరికి ఈ స్థితికి తెచ్చారా. . . అయ్యో . . . నన్ను అడుక్కుతినే జాతిలోనే కలిపారా! అబ్బా. . . కాలు మళ్ళీ సలుపు తూంది. ఈ ఊళ్ళో ధర్మాసుపత్రి ఉందో, లేదో?'

* * *

రామాపట్నం బస్సుస్టాండు నడినెత్తి మీద సూర్యుడు కూర్చున్నాడు. స్టాండుకి వచ్చే బస్సులన్నీ అన్నం వేళకే వచ్చి మళ్ళీ రెండింటిదాకా స్టాండుని విశ్రాంతి తీసుకోమంటాయి. సరిగా రెండు గంటలకు ఓడరేవు నుంచి వచ్చే 'సంజీరం' బస్సు కోసం పట్నంలో హోటళ్ళన్నీ ఎదురుచూస్తుంటాయి. పేటికి పంపవలసిన చేపల కోసం వ్యాపారస్థులు చూస్తూ కూర్చుంటారు.

బస్సుస్టాండుకు మాటమాత్రంగానే రెస్టు. పదకొండు గంటలనుంచి రెండు గంటలదాకా ఆ స్టాండు పడుకుందా మన్నా జనం పడుకోనీయరు. జర్మన్ సిల్వర్ పాత్రలమ్మే బోగులు, లాటరీ చక్రం ఎప్పుడూ తిప్పుతూ ఉండే ఇరానీ పిల్ల, దాన్ని చూస్తూ తమ తమ అదృష్టం చూసుకుంటూ సైకం పోగొట్టుకునే పల్లెటూరి జనం, చక్రకేళీ కొట్టు కొమరయ్య, ఆలస్యంగా వచ్చిన పేపర్లు అరుస్తూ అమ్మే ముదలియారు- వీళ్ళందరూ బస్సుస్టాండుని ఊపిరి తీసుకో నీయరు. బస్సు లేకపోయినా తిరునాళ్ళ కొచ్చిన జనంలా తొక్కుతూనే ఉంటారు.

సిమెంటు బెంచీమీద కూర్చున్న సూటు వ్యక్తిని చూసి ఎవరూ ఆ మిగతా ఖాళీని ఆక్రమించుకో లేదు, ఆ ఖరీదైన గుడ్డల్లో ఉన్నది మనిషేనని తెలిసి ఉండికూడా! అతనికి ఆ గుడ్డ లిచ్చిన గౌరవానికి నోరు మూసుకొని నిలబడ్డారే తప్ప, ధైర్యంగా వెళ్ళి ఆతని సరసన కూర్చోలేదు.

బస్సుస్టాండుని ఊపిరి సలపనివ్వని వాళ్ళలో బిచ్చగాళ్ళుకూడా ఉన్నారు. కాని, వాళ్ల నెప్పుడూ స్టాండు విసుక్కోదు. దానికి కారణం లేకపోలేదు. అందరి దగ్గరికి తిరిగి అడిగి అడిగీ లేదనిపించు కొన్న ఆ బిచ్చగాళ్ళు కడుపు చించుకో లేక తన కాళ్ళమీద పడి ఏడుస్తారు.

ఆ రోజు మాత్రం అక్కడుండే నలుగు రైదుగురు లేరు. శనివారం కావడం చేత సాయంత్రం గుడి ముందు వరసల్లో కూర్చుంటారు. కుంటాడు

నడవలేక పైలున్నర దూరంలో ఉన్న బడికి పోలేదు.

కుంటాడు దేక్కుంటూ వస్తున్నాడు. సెగానికి పైగా పెరిగి పొట్టలు ఇష్ట గొక్కు నేలకు బిగుడుతూ శబ్దం చేస్తూంది. కడు వస్తున్నావని తెలుం ఎదిరి చస్తూ బోరలు వేస్తూంది. కుంటాడు సిగరెట్టు కాలుస్తున్న సూటుబాబు దగ్గరికి వచ్చాడు. "బాబ్బాబు. . . ఓ పైసా ముక్కుంటే ఎయ్యండి" అంటూ దీనంగా అడిగాడు.

సూటుబాబుకి కోపం వచ్చింది. తను కాల్చే ఖరీదైన సిగరెట్టు నేపొకసారి 'నేను కాల్చేది బీడి కాదురా' అన్నట్టు కసిగా చూశాడు.

"ఇవ్వడు. . . ఎవుడూ ఓ పైసా ఇవ్వడు. ఓ గ్లాసు మంచినీళ్ళివ్వడు. అదు—ఆ సోడాల పీరుసాయిబుగాడు సీసాకి ఒకటిన్నర తిప్పు తిప్పి, జనం నోళ్ళు కొడతాడు. పదిపైసలిస్తే గానీ సోడా కొట్టడు. సోడా వద్దురా, సచ్చినోడా! ఓ గ్లాసు మంచినీళ్ళు ఈ చొక్కులో పొయరా అంటే అన్నపూర్ణా హోటల్ ఎదురుగా ఉందని ఆడ్రస్ చెపుతాడు. పీరుసాయిబుగా, నా నోరెండిపోతున్నా నీళ్ళు పొయ్యవు కదూ? నీ నోట్లో పురుగులు పడతాయిలేరా. అదు, అన్నపూర్ణా హోటలుగాడు—వాడి కెట్టా తెలుసుద్ది నా ఆకలి?

"ఒరేయ్, పాపకాలుగా! నీ క్యాళ్లో గజాపెంకు గుచ్చుకోదురా, బూట్లు తొడుగుతావుగా? కాసిని మంచినీళ్ళు పొయ్యమంటే, నంజకొడకా . . . పాసింజర్ల మొఖాల్లోకి చూస్తావు. అవును, వాళ్ళు నన్ను జూసి ఇసుక్కుంటారు. అడ్డమైన గడ్డికీ రేట్లు పెట్టి తినిపించే విస్నెందు కిసుక్కుంటారు? వాళ్ళు నన్ను జూసి ఇసుక్కుంటే నీ కడుపులో మంట. నీ బిజినెసు పడిపోద్ది, నువ్వు నానా మాట లంటూ వెళ్ళేళ్ళు పోస్తావు నా మీద?

"దీని తల్లి ముండకానా! ఇంకా వంజీరం బస్సు ఎప్పుడొచ్చుద్దో? వచ్చినా సుకం లేదు. వాళ్ళలో దేవుళ్ళుండరు. అందరూ ఈ ఎదవనాయాళ్ళే. ఎవుళ్ళయ్యో! కొంపలు మునుగుతున్నట్లు ఎక్కటం, దిగటం. . .ఇంటికే పోయి పిల్లల్ని కనడం. కనండిరా కనండి... మిమ్మల్ని మీరు కంటున్నోళ్ళని ఏ దొంగనాయాలో వచ్చి దోసుకు పోకుండా ఇక్కడ అళ్ళున్నారు. అళ్ళు. . . అళ్ళకూడా ఆకలికే వస్తే, మిమ్మల్నే దేవుడూ ఆదుకోడు. అళ్ళు పెళ్ళాల్ని పిల్లల్నీ వదులుకొని, తుపాకులు పట్టు కొని అన్నమూను కాపలా కాస్తూంటే మీ యేశాలు మీ రెయ్యండి. మిమ్మల్ని మీరే ఒకర్నొకరు తినండి. . .

"నేరు తింగొచ్చాను. ఈ నా కొడుకుల కళ్ళముందు ఇట్టా ఇస్తే కంటే ఓ సంచక్కొడుకుల్ని ఎవడూ కొట్టకుండా పెంపుడుగాళ్ళు సూస్తూ, అపాన పొట్టకు సచ్చినా అయుగా ఉండేది. . . అయ్యా, బాబు నొందియుంది?"

సూటుబాబు వ్యాళతో చూపించాడు.

"వంజీరం బస్సు వరదలో పడి కొట్టుకుపోతే పీడ వదులుద్ది. అది వచ్చేలోపల నా పేకి నచ్చినోట్టు. ఈ నాయాళ్ళు పులుసుపట్లకి. . . రాత్రి బెర్తార్లు సందులో సేపలు పట్టే ఆ బాలరి నాయాళ్ళు తుపాకొచ్చి కొట్టుకు పోతే. . . అబ్బా! నలవకే. . . కొడవ లంటే ఈ కాలు తెగ నరికుందును. నంజకాని. . . తిరగనియ్యావ్. . . ఆకలాకలని తెగ అరుస్తావు.

"ఈ పాటికి ఆరన్ మోగాల్సిందే... వంజీరం బస్సులో ఓ పావలా దొరికితే . . . వద్దు . . . పది పైసలు దొరికితే . . . ఆ తెలుగురాని కాకా హోటలుగాడు టీ పోస్తే చాలు. నా డొక్కడినుండో వచ్చి సంపాదిస్తూ. . . భాష తెలియని మూగాడిలా నా పైకి చెయ్యెత్తుతాడు. కొడకా. . . నీకు తెలిసిన భాష నాకూ తెలుసు. సంపాదిత్తావు ఇక్కడ్నేసి. ఇంకో ఊళ్ళో, ఇంతకంటే పెద్దదే కడతావు? కాకావోడ. . .నీ సూత్రం నాకు తెలుసు."

సూటుబాబు తన వేపు చూస్తూం డడం గమనించి మరింత చెలరేగాడు.

"పొద్దుట్నుంచీ ఒక్క పైసా దానం పుట్టలేదు. ఒక్క ముండకొడుకు చేతికి చలవ లేదు. దేవుడా! ఇది ఊరు గాదురా అడివి! ఈ అడివి జంతువుల మధ్య నన్నెయ్యకపోతే ఏ అడివిలోనో వెయ్యా ల్సింది. ఏ జంతువు కాకలి తీరొస్తే వచ్చే వాడిని. ఈ నాయాళ్ళు. . . నన్ను సంపుకు తినరూ? బతకడాని కో పైసా వెయ్యరూ...తెల్లారిలేస్తే మళ్ళీ వాళ్ళకలి వాళ్ళకి తెలుసు. నా ఆకలి ఎన్ని రోజు లైనా అన్నపూర్ణా హోటలుకి తెలియదు. అక్కడ తిని పాపకాలుగాడి పొట్ట పెంచే ఏ నాయాలికీ తెలియదు. ఎగదిగా చూస్తున్నారు. ఇనరు. ఇస్సా పిచ్చోడి వన్నట్టు సూత్తారు. వాళ్ళకలి తీరిందిగా ... ఇక ఆకలన్నవోళ్ళంతా పిచ్చోళ్ళు!

"ఆ కుక్కేనా నయుం నా కంటే . . . నాకడానికి ఎంగిలాకులైనా దొరుకు తాయి. నా కవికూడా దొరకవు. అడ కెళ్తే అది గుర్రుమంటుంది. . . ఛీ! పాడు బతుకైనాది."

చెత్తకుండీ దగ్గర పెతుకుల్లేసి ఎంగిలా కులను నాకుతున్న కుక్కని తరిమి ఆకును అమాంతంగా నమిలేసింది ఒక్క చిక్కిన ఆంబోతు

"అన్నం కోసం పొట్టకు వచ్చేది మాగుసురే నసుకొన్నాను. ఒంతుప్పులూ ఉన్నాయి. ఈ ఒక్క రెండు దిబ్బారిర, దేవుడా! జంతువులకీ, మనుసులకీ తేడా లేదు. ఒక అందరికీ ఒకటే ఇచ్చావు ... తినడానికి దొరకని ఎగవ బతుకై పోనాది."

హారన్ మోగింది. సూటుబాబు ఆశతో స్టైప్ చూసుకుని లేచాడు.

"ఆ వంజీరం బస్సుపైనా నా మీద కెక్కించేస్తే బాగుండు, దేవుడు. నా డొక్కించమన్నా . . . డ్రైవర్ తప్పుకు పోతాడు. అడది బతుకు పెడినా ఆక లీర డానికి సంపాదించుకొంటది. అడదానిగా పుట్టినా బాగుండేది. ఆ డ్రైవరు దగ్గరా, ఆ క్లీనరు దగ్గరా నాలుగు డబ్బులు దులుపుకోపోవాల్నే."

బస్సు హారన్ మోతతో స్టాండులో ఆగింది. స్టాండు మళ్ళీ ఇంకొంతమందిని తినింది. గందరగోళం ఎక్కువై పోయింది.

"అడ్డం తెగు బండికి." సోడాబండి పీరుసాయిబుగాడి గొంతు.

"సోడా! సల్లని సోడా... గోలీసోడా ... సోడేయ్. ."

"అయ్యా, ధర్మం. . . అమ్మా. . . పొద్దున్నుంచి తిండి లేదు, తల్లీ. . . ఓ పైసా ధర్మం."

"ప్రభా, పత్రికా, సినిమారంగం, మదనా, మన్మథా. . ."

"బాబూ, ఓ పైసా. . . దయ సూపండి, బాబూ. . ."

"ఒరేయ్, ఇంజ నేడెక్కింది. తొందరగా నీళ్ళట్టా. . ."

"సోడా. . . సల్లని సోడా. . ."

"ఎదవబతుకు...ఎవుడూ ఎయ్యడు... ప్రాణంలేని బస్సుక్కూడా నీళ్ళుకావాల. ప్రాణం పోతూంటే ఎవుడూపలకడు."

"అయ్యో. . . రెండే రెండు పైసలు. పొద్దున్న హోటల్ వాడిచ్చిన దాంతో మూడు. . . ఎన్ని బీడీలు. . .?"

సూటుబాబు బస్సు టాపుమీద నుంచి దింపుతున్న చేపల బుట్టల కేసి చూస్తున్నాడు. చూపు కలిసింది.

"ఆల్ రైట్!" చెయ్యెత్తిన సైగ. "మన బుట్ట ఉందిలే. . . గురుతు మామూలే, పైటౌన్లో గదా దింపేది?"

సూటుబాబు వాణ్ణి దిగమన్నట్టు సైగ చేశాడు. వాడు దిగి దగ్గరి కొచ్చాడు. ఇద్దరూ సిమెంటు బెంచీ దాకా నడిచారు. సూటుబాబు చేయి జేబులోకి వెళ్ళింది. వాళ్ళిద్దరూ ఏదో మాట్లాడు కొన్నారు. రహస్యంగా అంటు న్నాడు వాడు:

"పైటౌన్లో అంటె ఎగి అంది? అయ్యా. . . వాగిట్టి, సెంటర్ పాస్టాగ్ చూపాలరి. . ."

"ఏ. . ." అని సైగ చేశాడు. సూటుబాబు సిగరెట్ వెలిగించి తన పని అంతవరకూ సరిగా జరిగినందుకు గర్వంగా పొగలు వదులుతూ బాగాడు. తనని ఎవరూ గమనించడం లేదుగదా అని, అనుమానంగా చుట్టూ కళ్ళు తిప్పాడు. కుంటాడు ఇటే చూస్తున్నాడు. సూటుబాబు గతుక్కుమన్నాడు. ఆ కుంటాడి అరుపులు ఉదయం నుంచీ ఎవరూ వినిపించుకోలేదు కాబోలు. వాడి ఆకలి మంట ఇంకా చల్లారలేదు కాబోలు. సూటుబాబు ప్రయత్నంగా తన చేతులు జేబులోకి పోనిచ్చాడు.

ఆశగా చూశాడు కుంటాడు. ఆ చూపుల్లో "ఇవి నా ఆకలి చూపురో" అన్న వేదన ఉంది. చిల్లర పైసలు తగలక కర్చీఫ్‌ని తీసి మొహాన పట్టిన చిరుచెమటలు తుడుచుకొన్నాడు. కుంటాడు నీరసించిపోయాడు. కిందికి తల వాల్చాడు. డ్రైవర్ హారన్ కొట్టాడు.

కొమరయ్య కొట్టు దగ్గర రోరిన జాం అరటిపళ్ళతో పరుగెత్తు కొచ్చారు. దారిలో కుంటాడి చేతని తొక్కిన వాళ్ళు నుద్దేశించి కసిగా బూతులు తిట్టాడు. అవి మోగుతున్న హారన్‌లో కలిసి పోయాయి. సూటుబాబు కుంటాడిని జాలిగా చూస్తూ నడుస్తున్నాడు. ఆ చూపులు కుంటాడిలో ఆశలు రేపాయి. కుంటాడు డొక్కును అక్కడే వదిలేసి దేకుతూ సూటుబాబు వెంట పడ్డాడు. సూటుబాబు బస్సు టాపు పై పొకసారి చూసి స్టీల్ రాడ్ పట్టుకొన్నాడు.కండక్టరు అరుస్తూంటే లోపలి కడుగు వేస్తు న్నాడు.

దేకుతూ వచ్చిన కుంటాడు సూటు బాబు కాలు పట్టుకొని అడిగాడు:

"బాబూ! చచ్చి నీ కడుపున పుడతా... ఒక్క పైసా, ఒక్క పైసా దానం చెయ్యి. ఎళ్ళిపోతున్నావు, బాబూ. . . నువ్వు సల్లంగా చేరాల. . . బాబ్బాబు ...పుణ్యముంటది. . . ఒక్క పైసా..."

కుంటాడి నోటివెంట చల్లగా తగిలి సూటుబాబు జేబులోకి చెయ్యి పోనిచ్చాడు.

బస్సు స్టార్ట్ అయింది. కుంటాడు ఆశగా చూశాడు. దోసిలి పట్టి అడిగాడు:

"బాబూ. . . ఈ బస్సు కింద పడి చస్తా...చచ్చేముందు నిన్ను దీవిస్తున్నా..."

నా కొక్క పైసా ...'' కుంటాడు సూటుబాబు కాలు పట్టుకొన్నాడు.

సూటుబాబు కుంటాడి చేతిని విదుల్చుకొని, జేబులోంచి చెయ్యి తీసి, మడత నోటుని కుంటాడి దోసిట్లో పడేశాడు. బస్సు లేపిన దుమ్ము కుంటాడి కళ్ళలో పడింది. కళ్ళు మూసుకుని తన పెన్నిధి ఆ బస్సుతో పోతుందా అన్నట్లు గుప్పిట మూశాడు. పెళుసుగా తగిలింది. కంట్లో నలుసులు గుచ్చుకుంటూంటే ఆర్చి, ఆర్చి చూస్తూ గుప్పిట తెరిచాడు. కళ్ళలో నలుసులు కొలకుల్లోకి వెళ్ళిపోయి, దాన్ని కళ్ళు కుద్దుకొమ్మన్నాయి.

దాన్ని అటూ ఇటూ అద్దుకొని మళ్ళీ చూశాడు. మడత విప్పి చూసి, చుట్టూ చూశాడు. దాన్ని చూస్తూ భోరున ఏడ్చాడు.

వెర్రిగా నవ్వుతూ తనలోనే అనుకొన్నాడు:

'ఏడవనాయాల. ఏడుస్తా వెందుకురా. ...నీ బతు కింతే... ఉన్నప్పు డెడిసీ, లేనప్పు డెడిసీ... ఛీ ఛీ! రాజాలా పో ... పానకాలు అన్నపూర్ణా హోటల్లో నీ ఆకలి తీర్చుకో...

'అయ్యో, డొక్కేది...'

కుంటాడు ఆవేశంతో నగానికి పైగా లేచి, అలవాటు లేక కూలబడ్డాడు. గబగబా దేక్కుంటూ వెళ్ళి డొక్కుని అందుకొని, దానిని అసహ్యంగా చూసి, సిమెంట్ బెంచికేసి కొట్టాడు.

''ఈ నాయాళ్ళు కెవ్వళ్ళకీ తెలియదు ... నా కడుక్కు తినే గతి లేదని. ..''

ఆదరా బాదరా పీరుసాయిబు సోడా బండి దగ్గరి కెళ్ళి, దాన్ని పట్టుకొని పైకి లేచాడు. బరువుకి సోడాబండి ముందు పైకి లేచింది.

''సోడాలున్నాయి. .. బాడఖా. .. పగుల్తాయి. ..'' కసిగా తిట్లాలను కొంటున్న సాయిబుని, ''పగుల్తే ఏంలే ... నువ్వూ నేనూ ఒకట్లె పోతాం'' అంటూ ఆపాడు.

''ఆఁ. ..'' అంటూ నోరు తెరిచాడు పీరుసాయిబు.

''ఆఁ. .. అన్నపూర్ణా హోట లెక్కడుందన్నావు?''

'పిడికి దిమాఖ్ఖరాబయింది ... బల్‌కుల్ కరాబైంది' అనుకొంటూ కర్ర తీశాడు.

'కాలు సరిగా ఉంటే ... సోడాసీసా పీడి బుర్రమీద టెంకాయలా కొడుదును' అనుకొంటూ పళ్ళు కొరుకుతూ హోటల్‌వేపు సాగాడు.

పానకాలు పొట్ట గల్లాపెట్టెకి తగులుతూంటే, బిల్లులు గుచ్చుతూ, తిరుగు పైసలు విసురుతున్నాడు. పానకాలుకి

ఆ ఊరి నీళ్ళు అంతగా పడకపోయినా బాగానే ఊరాడు. సిటీలో తను పెట్టదలచిన బోర్డింగ్ అండ్ లాడ్జింగ్‌లో ఎన్ని గదు లుండాలా అని ఆలోచిస్తున్నాడు.

''బాబూ... శనివారం, బాబూ... ఒక్క పైసా వెయ్యండి'' అన్న మాటలు విని పానకాలు ఆ రోజు బిచ్చగాళ్ళ కెయ్యవలసిన నయాపైసలుంచిన గ్లాసు లోంచి పైసా తీశాడు.

ఇంతలో కుంటాడు అతి ప్రయత్నం మీద మెట్లెక్కుతూ కనిపించాడు.

పానకాలు పైసా విసిరెయ్యబోయి, కుంటాడిని చూసి పైసా తిరిగి గిన్నెలో వేస్తూ, ''పొద్దున్నే కదరా వేశాను నీకు? గాడిదకొడకా! మళ్ళీ వచ్చావు. .. పో పో ... అవతలికి పో. ..'' అన్నాడు.

బలమంతా కూడదీసుకుని ఎక్కిన కుంటాణ్ణి చూసి పానకాలు లేచాడు.

''ఏట్రా. .. ఎక్కడి కొస్తున్నావ్ ... చెప్పేది నీ క్కాదూ. .. పో పో ..''

కుంటాడు తీవ్రంగా చూశాడు. పానకాలు అలవాటు ప్రకారం అందుబాట్లో ఉన్న నీళ్ళగ్లాసు అందుకొన్నాడు.

''గ్లాసక్కడ పెట్టి అన్నం పెట్టమని ఆర్డరేయ్'' అంటూ బల్లమీదికి నోటు విసిరాడు. పానకాలు బిత్తరపోయి నీళ్ళగ్లాసు బల్లమీద పెట్టాడు.

కౌంటరు ముందు కూలబడి, ''ఏం దట్టా జూస్తా. .. ఆకెయ్యమను'' అన్నాడు.

''నీ లాంటి అడుక్కుతినే వాళ్ళ క్కాదురా. .. ఈ హోటల్. ..'' అరిచాడు.

''డబ్బుల్లేక నేను అడుక్కుతిన్నాన్రా ... అందరిలాగే నేనూ డబ్బిచ్చాను. బల్లమీద వద్దులే. .. కింద వెయ్యమను ఆకు. .. నా ఆకలి తీర్చు. తరవాత మాట్లాడు.''

బల్లమీదున్న నోటుపై ఐరన్ స్టాండ్ పెట్టి గట్టిగా అరిచాడు పానకాలు.

''ఎక్కడిదిరా ... నీ కీ నోటు?''

''ఎక్కడిదైతే నీ కెందుకు?... నా కన్నం పెట్టు...''

''నీకు పెట్టేది అన్నం కాదురా, పోలీసోళ్ళ లాఠీదెబ్బలు'' అంటూ ఫోనెత్తి రింగ్ చేశాడు.

''దొంగ గాడిదకొడకా. .. దొంగతనం చేశావ్రా. ..''

నాగులు అవాంతరం లేచాడు. అక్కడ ఫ్లవర్‌వాజ్‌గా పెట్టిన ''వాట్ 69'' మూతిని చేత్తో పట్టుకొని బల్లకేసి కొట్టాడు. పగిలిన సీసా తన చేతుల్లో ఉంది.

''హలో... హోటల్ ప్రొప్రయిటరు పానకాలుని. ఇన్‌స్పెక్టరుగారూ. .. త్వరగా రండి. .. హలో. ..''

నాగులు పగిలిన సీసాని పానకాలు గుండెల్లో పొడిచి కసిగా అటూ, ఇటూ తిప్పాడు. చుట్టూ ఉన్న జనం ఈ హఠాత్పరిణామాన్ని ఊహించలేక పోయారు.

పానకాలు అరుస్తూ రిసీవర్ వదిలేసి కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. అప్పటికీ ఆవేశం చల్లారని నాగులు అరుస్తున్నాడు.

''నువ్వు దొంగవిరా ... కల్తీ డబ్బు కొట్టొంచి వచ్చి హోటలు పెట్టావు. ఊరికే అన్రా ... దొంగకి దొంగబుద్ధి, సంజకు సంజబుద్ధని. ఇవి చాల దను కొంటున్న మువ్వూ, నీ పెళ్ళాం అక్రమంగా సంపాదిస్తున్నార్రా ...''

జీవు వచ్చేసింది.

''బాబూ, నే దొంగని కాదు. డబ్బిచ్చి అన్నం పెట్టమంటే ... యీడు దొంగతన మంటగట్టాడు. డబ్బుల్లేనప్పుడూ పెట్టడు, డబ్బు లున్నప్పుడూ పెట్టడు. ఇంక పెట్టేదెవరికి ... డబ్బుకా?

''పొద్దున నేనొచ్చి మంచిని ళ్ళడిగితే, ఒక పైసా గిరాటేసి పొమ్మన్నాడు. వీని ముందు అడుక్కుంటూంటే నా మీద చన్నీళ్ళు మార్చి వేణ్ణీళ్ళు, వేణ్ణీళ్ళు మార్చి చన్నీళ్ళు పోసి, నన్నిక్కణ్ణుంచి తరిమాడు. డబ్బు తెచ్చిన నన్ను ఇప్పుడూ అలాగే అంటున్నాడు. నాకు దొంగతనం అంటగట్టాడు. ఆ బాధకి నే నాగలేను.

''చిన్నతనంలో ... నన్ను దొంగన్న మా అయ్యను తిట్టానని, నన్నెళ్ళ గొట్టాడు. దొంగతనమంటే నాకు లోత ... అది నా ...'' దగ్గరి కొస్తున్న ఇన్‌స్పెక్టర్‌ని చూసి ఆగాడు.

''ఇనస్పెక్టరు గారూ ... నే చెప్పేది పూర్తిగా వినండి. ఒకప్పుడు దొంగని పట్టబోయిన నన్ను యీడిలాంటి జనం దొంగని చేశారు. నన్నడుక్కుతినేవాణ్ణి చేశారు. బాబూ ..., అసలు నేను మిలిటరీ పోల్జర్ని ... నిన్న వాళ్ళందరూ నన్ను వెర్రాణ్ణి చేశారు. బస్టాండ్‌లో దేవుడితో నా గోడు చెప్పుకుని ఏడుస్తూంటే .. ఆ దొర... నా కేశాడు. దాన్ని చూసి మురిసిపోయాను. హాయిగా ఆకలి తీరా తిందామనుకున్న నన్ను మీ కప్పజెప్పాడు. నాకు చేసిన దానానికి బుజావు లేదు. కాని, ఆ నోటు నా సొంతం'' అంటూ బల్లమీదున్న వంద రూపాయల నోటు అందుకొని దాన్ని చింపేస్తూ అన్నాడు:

''అడుక్కుతినే వాడి చేతిలో ఉంటే నీకు విలువ లేదు. మరెవరి చేతుల్లో ఉన్నా నీ కెంతో విలువ! నువ్వు నా స్వంతం ... నిన్నెవరికీ దక్కనీయను.''

నాగులు ధోరణి ఇన్‌స్పెక్టర్‌కి అర్థం కాలేదు. అక్కడున్న వాళ్ళకీ అర్థం కాలేదు. అలా తనవైపే చూస్తున్న వాళ్ళందరి ముఖాల్లోకి నాగులు చూశాడు.

తను సహించని, తన రక్తంలో లేని దొంగతనం అంటగట్టిన పానకాలు కుర్చీలో ఎప్పుడు కళ్ళు తేలవేసిందీ చూడ లేదు. ఇన్‌స్పెక్టర్ ముందు కొస్తున్నాడు.

''నేను దొంగని కాదు ... దొంగని కాదు... దొం ... గని ... కా ... దు!'' నాగులు పిచ్చిగా అరుస్తూ కూలబడ్డాడు.

అక్కడున్న వంద నోటు ముక్కలు ఒక్కటిగా చేరి సాక్ష్యం చెప్పలేదు. నాగులు ఆకలిని శాశ్వతంగా తీర్చామన్న సంతోషంతో కదిలాయి.

అతని ఆకలి, ప్రాణం కలిసిన గాలిలో ఆనందంగా ఎగిరాయి.